

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE POLITIKAI, KÖZGAZDASÁGI LAPJA.

Előfizetési árak:

Egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fl. — Községek-, körjegyzők- és tanítóknak
egész évre 5 korona. — Telefonszám: 14.

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. Nyilttér sora
50 fillér. — Megjelenhetlenként egyszer, 6 oldalon vasárnap
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Szinészet a vidéken.

Székelyudvarhely, okt. 21.

E héten kezdték meg színészeink előadásai sorozatát s így aktuális néhány sort ez ügyben papírra tenni, mert nagyon fontos az a szerep, a mit Thalia papjainak kulturánk terén be kell tölteni. Mi türes-tagadás, valljuk be őszintén, a magyar vidéki színművészet az utóbbi időben, a kifejlődött lelketlen konkurrenzia folytán, a mely teljesen aláásta annak tekintélyét, megbízhatóságát, már-már a zülés útjára jutott, és erős reformra volt szükség, hogy ezen visszásságok megszűnjenek.

Közismeretű, hogy az e téren uralkodó tarthatalan állapot folytán mily mostoha bánásmódban részesült az aligmúlt időben is a színművészet; hol a hatóságok, illetékes tényezők vetettek gáncsot a színészet békót nem tűrő szabad menetének, hol a közönség nem támogatta, pártolta kellőleg a periodikus sorrendben egymást kergető társulatokat, s így vice-versa folyton nőtt az elégedetlenség, s létrejött az a bizalmatlanság, hogy a közönség már rettegve látta mindazt, ami a színművészet keretében tartozott. Így tehát állandó lett a panasz, hogy az, vagy amaz a társulat részvéltlenség folytán vegetál, sőt a bukás lejtőjén gyorsasággal halad lefelé, ami egész egyszerű folyamánya volt az illető társulat kedvetlen, rossz és hanyag színészeinek, a kopott ruhatárnak, diszleteknek, szóval az egész milliónek, a mely különösen itt e városban volt sok becsületes törekvésnek megöloje.

Igy állott elő végre az, hogy a lelketlen, sokat ígérő, de majd semmit se adó direktorok hibájáért, a lelkiismeretes, a pártolást méltán

megérdemlő társulatok is kénytelenek voltak üres házak mellett tartani előadásait, mivel a közönség bizalmát, a mely alaposan megingott, visszaszerezni mindezeidig sisyphusi munka volt. A hanyag játék, rossz ansamble mellett derekas oka volt annak is, ha a színészet nem részesült kellő méltánylásban, hogy a direktorok reportirja vagy a régi elavult, vagy az újabbkori könnyű zsánerű férczelményeket tartalmazták, ringatván magukat azon hitben, hogy a jó vidéknek mindent be lehet adni, holott az izlések változásával már rég elmúlt az a boldog időszak. Elmúlt még pedig akkor, amidőn a közlekedés rafinált kifejlesztése lehetővé tette, hogy a jó vidék csekély költséggel végigélvezheti a fővárosi premiérek, hogy azután itthon a legsüve-renebb kicsinyléssel tárgyalja a helyi művészetet.

Ily viszonyok mellett a vidéken nem igen tudott nagyobb tért hódítani a színművészet, amely pedig éppen a provincián van hivatva áldásos működésével az emberek lelkében a nemesebb érzelmeket, az esztétikai szép iránti fogékonyságot, a tisztultabb izlést kifejleszteni. Azonban a színművészet igen kevés helyen talált meleg fészetre, igazi otthonára, hiányzott a közönségben a lelkesedés, a rajongás, a nemesebb élvezetek szeretete. A szintársulatok pedig egész éven át a legnomádabb életet folytatták. Mindenütt otthon voltak és sehol sem voltak otthon. Ma az ország keleti részén voltak, holnap már a délnyugati vidék valamelyik helyiségében találhattuk őket.

Ez a rendszertelenség, a mely csaknem végképpen tönkretette a színészek existenciáját, szülte meg a kerületi rendszer megteremtését.

Ez a szervezet egyrésztől biztosítja a színigazgatók boldogulását, mert bizonyos körben

állandó biztos működésre számíthatnak és nem terheli őket a messze való költözködés tetemes kiadása, másrésztől a városok is jól szervezett társulatokat nyertek, s így a vidéki színészet ügyét kölcsönösen előbbre viszik.

Uj korszakot jelent ez a vidéki színészetnek. Így lassanként a közönség is felmelegedik, felbuzdul és mind jobban pártfogásába veszi a színészeket, kik nemes missziót vannak hivatva teljesíteni. De új korszak virradt a szintársulatokra is, a melyek sok helyütt közönnel, részvéltlenséggel találkoztak, küzdeniök, nyomorogniök kellett, mindenképpen meg volt nehezítve működésük, úgy, hogy nem csoda ha csüggedés, reménytelenség fogta el őket, s a legelső alkalommal beadósodva álltak tovább.

A jelen, tehát a megjavult, viszonyok között, is sajnos, kevés az a társulat, amely joggal viseli Kisfaludy jellegét: Honfíságot a nemzetiségnek! Ma még a vidéken is a legtöbb szíhnáz sem társadalmi missziót nem tölt be, s legkevésbé használ arra, hogy a hazafiságot szolgálja, mert nem honi termelés, hanem import képezi a repertoire nagyobb részét. És pedig minő behozatal. Az amugy is kevésbé produktív német drámairodalomból behozták a vizenyőst, a francia irodalom szállítja a könnyű fajtát. A közönség pedig emészt.

A mult századnak két legbecesebb vívmánya kétségkívül a nemzeti irodalom fölvirágzása s a népek politikai függetlenségének kivívása volt. Mindebből az következnek, hogy Magyarországon a magyar nemzeti irodalom, a színügyben pedig a nemzeti tárgy színmű az uralkodó; de fájdalom, ez nincs így, mert a magyar nyelv válságát éli s irodalmunk kétharmadrészben idegen. Pedig fölösleges bizonyítani, hogy a színmű

A jó modor és a társalgás művészete.

A társalgás művészete nem egészen egy a jó modorral. A jó modor szükségképpen egyik alkotó eleme ennek, de sokkal szűkebb értelmű megjelölése.

A jó modorban sok az alkalmazkodási képesség, az érdeklődés mások dolgai iránt, s a mi tulajdonképpen lényegét képezi, semmi más, csak egy bizonyos fokú kedvesség, simulékonyság, megértése annak a világnak is, a mely a mi lelkünk vagy érdekünkön kívül esik.

Jó modorral birni nem egészen kicsiny dolog s a hol ez nem velünk született képesség, ott — ha elérni óhajtjuk — nagy intelligenciára, kritikai képességre, fegyelmre, önlegyőzésre van szükségünk. Gyermeknevelésnél — főképpen a leánygyermeknevelésnél — ha rajtam mulna, a felsőbb iskolákban kötelező elméletnek hoznám be, hogy a mit a szülők — igen gyakran — nem cél tudatos nevelése ebben az irányban elmulaszt, azt az iskolák pótolhassák.

Mert jó modorral birni társaságban élő embernek ma már éppen úgy kötelessége, mint kötelessége a kifogástalan külső megjelenés. Ez azonban csak másokra — mondjuk idegenekre — ható oldala a dolognak, míg mint a saját életünk, környezetünk, hozzátartozóink boldogságának megteremtője és megőrzője olyan fontos, hogy vele foglalkozni nemcsak helyes, de kötelességszerű is.

Az a minden iránt való érdeklődés, a mely ké-

pessé tesz arra, hogy énünk, érdekünk háttérbe szorításával szívesen figyeljük mások szavát: lekötelezetté tesz mindenkit irányunkban.

Kicsinyességre, lelki szegénységre és ezzel járó modortalanságra vall, ha folyton saját becses énünkkel foglalkozunk és a magunk ügyeivel foglalkoztatunk másokat; ha nem tudunk odáig emelkedni, vagy nem tudjuk odáig fegyelmelni magunkat, hogy érdeklődésünket mások életének folyása is lekösse.

A magunk bajait zár alatt kell tartani s azt a zárt csak a legbizalmasabb órában, akkor is csak a kiválasztottak előtt nyissuk fel. Annak a bizalomnak, a mely mindenki előtt megnyilatkozik, ugy sincs értéke. S a kik ismerik a kicsinyességek határvonalát, azok tudják, hogy a fölöslegesen nagy bizalommal megnyilatkozó lelkekben — hogy enyhén szóljak — sok naivság van.

Belső világunk, otthonunk intimitása mindenkire nem tarthat. Legyen a magunké még akkor is, ha nincs benne titkolni való. Külső, fegyelmezett valóságunk az egész világé; benső életünk pongyoláját csak azok ismerjék, a kiknek joguk van hozzá.

Rossz kedvünket társaságba vinni egyszerűen illetlenség. Éppen arra való a jó modor, hogy vele palástoljuk, a mi nem az emberek elé való, mert társadalmi kötelezettségeink között áll az is, hogy levertségünket, szeszélyeinket másokkal sohasé éreztessük.

Egyszer azt kérdezte valaki egy nagyon szeretetreméltó urinótól: „Mit tettél az emberekkel, hogy mindeukit meg tudtál magadnak nyerni?”

— Semmi egyebet, — szölt a válasz — csak hagytam őket beszélni a saját dolgaikról.

Ez a lakonikus felelet világosan elárulja azt a hibás önszeretetet, a melylyel az emberiség zöme szaturálva van. S azok a kevesek, a kik e gyarlóságon felülemelkednek: első helyre jutnak a szivekben.

És ez, a mi leköti, meghódítja az idegenebbeket, csodálatosan nagy varázsszal bír saját otthonunkban.

Az igazi jó modor otthonunkban: egy az élet igazi napsugarával. A ki megérti a nagy bölcseséget, a mely látszólagosan egyszerű valósága mögött rejlik: értékesebbnek találja minden tudásnál és beisméri, hogy nélküle fogyatékos minden asszonyi tökéletesség.

A gyermek, a maga kedves, nyílt, minden gondolatát megosztó modorával napsugara a háznak; a feleség, a ki derült nyugalmat, mosolygását, a háztartás kellemetlenségeitől le nem nyugdözött jó kedvét meg tudja őrizni nagy intelligenciájára és modorának figyelmeztetésével: áldása egész környezetének.

Igenis, az élet harcában fáradozó férfinak joga van ahhoz, hogy otthon nyugalmat, derűt, mosolyt keressen. Igaz az is: a férfi természeténél fogva önző, — követelőbb, türelmetlenebb a nőnél, de a nőnek tapintata, okossága mindezt játszva győzheti le. Mert a nagyobb hibákat, a férfiaknak osztotta is a sors: a fegyvereket ezek ellen a nőnek adta. A tapintatos modor ez a fegyver s alkotó elemei: a szív, az ész és az emberszeretet. E háromnak harmóniája a férfinak leigázására erősebb fegyver miu-

az irodalom egyik legfontosabb ága, s hogy ennélfogva a színház a felnőttek s az élet iskolája. S mit tapasztalunk? Azt, hogy a színi irodalomba is hanyatlás állott be, hogy az előadott darabok nagy része idegen tárgy, külföldi jellegű, hatásadászó, látványos belső értéknélküli modern léhaság, szóval minden, csak nem magyar. Nem mondom, vannak jeles hazafias írók és újságok, a kik és a melyek olykor-olykor felszólalnak e nemzetölő törvény ellen. Szavuk azonban vagy hatáskülön maradt, vagy a mi még rosszabb, akaratlanul is reklámul szolgál az elítelt darabnak. A külföld nem egyszer túlzó nagy magyarsággal vádol bennünket. Bár így volna! Nekünk minden jó, szép és kitűnő, mihelyt idegen. Jól mondja Bartha Miklós, hogy „maholnap egy óriási fogyasztó intézetté alakul át egész kulturális életünk. Szobánk butorai, ruhánk, szépeink, sőt még a gondoskodásmód is mind idegen.“ S ha ezek között elvéve akad magyar is, ez is idegen czégér álarca alá siet bujni, mert így jobban kapósabbá lesz.

A mai könnyű és gyors érintkezés következtében a nemzetek szokás-, jellem és fajbeli sajátosságai sokat vesztek eredetiségükből. A realis modern élet — melyben a legkülömbfélébb irányok föllelhetők — bizonyos tekintetben mindenhol egyforma modern életet és izlést teremtett, valamint a divatruházat, azonképpen az izlés is sokban megegyezik az európai nagyvárosokban. E modern izlés a modern irodalom, kritika és divat szüleménye. A miért ma Páris lelkesedik, holnap Berlin, Bécs, Szentpétervár, Budapest és a másik is — ujjong s mert az idegfeszítő munkának érzéki élvezetek s mulattató szórakozások kellenek, mert nem gyönyörködve okulni, hanem mulatni járnak a színházba. Így lett divatossá a vigjáték, az operett és mindezekben a pikantéria, a látványosság, a fény, a pompa, a könnyűvérű, mindenkire ható kuplé s az operette-zene.

Természetesen, hogy ez nagy baj. Ma a színművészetnek a társadalmi feladata tolu előtérbe. Erősíteni az amugy is omlófélben levő társadalmat, bátorítani, eredeti értékes termékekkel táplálni; ez a kötelessége a színművé-

szetnek, a melynek most végre biztos megélhetést nyújtottak.

Minden esetre baj az, hogy a kerületi rendszer megteremtése által a vidéki színészet művészi színvonalra emelkedését, — (legalább emelkednie kellett) — s a nagyobb műgények okozta költségemelkedését a közönség, mivel ilyen egy van, csak megerőltetéssel tudja, a mindinkább súlyosodó megélhetési viszonyok következtében, fedezni.

Minthogy azonban a színház mégis kielégítendő szellemi szükséglete a művelt publikumnak és nemesebb szórakozása az alsóbb néposztálynak, közönségünk amely fokozott mértékben érzi szükségét a nemzeti feladat kultiválásának, remélhetőleg minden erejét megfeszítve hoz áldozatot a színészeink támogatására, annyival is inkább, mivel a szerződés értelmében egy év folyamán alatt mindössze harmincz előadásban lehet része.

BELFÖLD.

— Bizonytalanság. —

Budapest, 1904. okt. 21.

A politikai helyzetet szürke köd borítja. Odalenn, a dunaparti palota tanácskozó-termében az olasz provizoriumról folyik a szó. Mi célból, meddig, megmondani senki sem képes. A függetlenségi párt vitarendező-bizottságot küldött ki. Ez a bizottság egészen csendben működik, alig hallani róla. Senki megmondani nem képes, vajjon obstrukció-e az, a mi most foly, avagy még nem az.

De a kormány terveit is áthatlan köd fedi. Meddig vár a kormány, mi a szándéka, mi a terve az esetre, ha a házszabályok átvizsgálására kiküldendő bizottságról szóló indítványt megobstruálják? Minderre hiába keressük a választ ezideig.

Alkalmunk volt e tárgyról beszélgetést folytatni egy szabadelvű párti kitűnőséggel, a ki nekünk a következőket mondotta:

— Előre kell bocsátanom, hogy a párt vezére részéről semminemű információt a jövő terveire nem kértem és nem kaptam. Feleslegesnek tartom már most ezt a témát a kormányelnök előtt felvetni. Igen jól tudja ő, mikor kell nyilatkozni. És igen világosan szokott is nyilatkozni. A szabadelvű párt pedig igazán nem panaszkodhatik a felett, hogy a Tisza-kormányzat alatt a sötétben vezeték és számba

Vannak férfiak, — talán a legtöbb férfi ilyen — a kiknek éltető elemük a gyöngédség. Ezeknek kész a boldogtalanságuk, ha olyan olyan nőt kapnak, a kik a gyöngédségben hizelgést látnak, s a kik szívében — éppen ezért — le van zárva a gyöngédség forrásának minden zsillipe.

Pedig a női kezek simogatása képes felnyitni a legnagyobb zárkózottságot és legyen bár vasból az a zár: besuban oda — úgy mint a szellő — a női mosolygás.

S az a simogatás, az a dédelgetés még nem hizelgés, kedves asszonyaim! Én részemről egyszerűen kötelességnek tartom, s nem tudom megérteni, hogy mi megalázó lehet kedvét keresni, mosolyával vidítani, simogatásával dédelgetni, önként adott csókjával boldogítani azt az embert, a kinek ennél sokkal többet ad az a nő — a házasság élet határt nem ismerő bizalmában — a teljes odaadás által?!

Az egyszerű parasztasszonynak a maga helyzetéhez képest éppen úgy meg kell lennie e jó modornak férjével szemben, mint a legmagasabb körben élő uridámának, a kinek minden kincsek felett magával kell vinnie házasságát a tudatot, hogy a nőnek ha meg is hódol a nagy világ minden férfiemberére, de egyetlen férfin: az ura előtt neki kell meghódolnia! Ez a meghódolás azonban — a mely az okos asszonynál legtöbbször csak látszólagos — nem fegyver-lerakás, csak taktika. Beveszi vele az asszony a férfi hiúságának várát, aztán hasonló eszközökkel uralkodik ott tovább. A férfi természetének kiismerése, a hozzávaló alkalmazkodás nélkül nincsen sem boldogság, sem nyugalom, a mire pedig az élet sok harca között ugyancsak szüksége van a küzdő, fáradó embereknek . . .

A mi fölötté áll a jó modornak — ha nem is

sem veszik. Éppen ezért nem kell aggodalmaskodnunk, ha illetékes nyilatkozat nem történik addig, a míg a helyzet ki nem alakul annyira, hogy tisztán látni lehessen.

— Mindazonáltal a számítás eszközeivel nem nehéz világosságot deríteni a következőkre. Az bizonyos, hogy Tisza gróf nem a passzív reszisztenzia embere. Ebből következik, hogy egy végnélküli olasz szerződési vitát tétlenül nézni nem igen fog. A kormányelnök vár, mondjuk, a hó végéig. Ha addig a leleplezett, gyáva obstrukció tovább folyik, nyilván meg fogja szakítani a vitát és terve mellett egy újabb érvvel gazdagabban napirendre tüzeti a házszabály-módosító bizottság kiküldését célzó indítványát. Ön azt kérde, mi történik, ha ezt az indítványt is megobstruálják? Nem igen történhetik egyéb, mint az, hogy akár a kormányelnök, akár a párt tagja egy konkrét indítványt tesz a házszabályok módosítására. Minden bizottsági előkészítés nélkül. Evvel pedig ott tartunk, a hol a mult télen tartottunk, a mikor Tisza gróf szintén konkrét indítványt adott be a házszabályok módosítására. Ha pedig a helyzet egészen hasonló az akkorival, így a a keresztülvitel módjai sem igen különbözhetnek. Párhuzamos ülések, állandó ülés igen félelmetes eszközöknek bizonyultak már a mult alkalommal. Remélhetőleg ezuttal is célhoz vezetnek.

— De hát itt még nem tartunk. A magyar politikai élet igen dazdag váratlan fordulatokban. Több ízben következett már be örvendetes kibonyolódás vigasztalanabb helyzetben is. Éppen ezért korai is volna még, ha oly jelentőségteljes személy, mint a kormány elnöke és a többség vezére, már ma megfújná a harci riadót. Bizzuk ő reá, mikor látja az idejét. Eivégre is azt a szemrehányást csak nem akarja tenni Tisza-nak, hogy harci riadójával avagy a támadásaival valaha megkésített . . .

Politikai jegyzetek.

Budapest, okt. 21.

Itthon van a király és mielőtt hazaérkezett volna, gondoskodott róla, hogy örömet szerezzen hű magyar nemzetének.

Október 14-én királyi kéziratot intézett a miniszterelnökhöz, értesítve őt, hogy elhatározta magyar darabont testőrség felállítását Budapesten. Sőt már ki is nevezte a magyar darabont testőrség kapitányává Fejérváry Géza báró tábornagyot, a volt honvédelmi minisztert.

Ő felségének ez az újabb elhatározása ismét egy lépéssel előbbre viszi a teljes önálló magyar udvartartás megvalósulását.

Érdemileg, de mint kiváltság — az a társalgás művészete.

Kétségtelen, hogy a miből kiindul, a jó modor iskolája az. E nélkül a szívre sohase hathat vele soha senki se, már pedig éppen ezért művészet, mert értelmünkön kívül szívünket és egész valóságunkat lekötni képes.

A társalgás művésze jól tudja, hogy a szót egészen magához ragadni nem szabad. Tudásának mélysége, értelmének világossága, szellemének csillogása inkább csak elszórtan ragyog meg, s bármennyire lesik ajkáról a szót, mindig tud alkalmat adni arra, hogy mások is érvényesüljenek.

Mint mindennek, úgy ennek is megvannak a maga elemi szabályai.

A beszéd művésze mások szavába soha se vág bele, nyugodtan várja be a leghevesebb ellenmondás után is a pontot, hogy teljes higgadtsággal felelhessen.

Derült nyugalomból sohasem esik ki, mert biztos benne, hogy akár érveivel, akár csak szellemével, de mindig ő lesz a győztes.

Superlatívusokban nem beszél.

Sohasem zajos, csak éppen annyira hangos, hogy megértesse magát.

Bármiről beszél, indulat el nem ragadja.

Akármily tárgyról folyjon szó: nem szónokol, csak cseveg.

Mindig környezetének értelmi képességéhez és szellemi nivójához alkalmazkodik.

Szavainak csak a tekintélyével segít, míg kezei nyugodtan maradnak. Társalgás közben hadonászó kezekre csak annak van szüksége, a kinek nincs eléggé megfelelő szava arra, a mit mondani kíván, s azt jelképesen is ki akarja fejezni. A ki gesztikulál,

nen női kongresszusnál. Azok a hölgyek, a kik félig férfiruhába öltözve hirdetik ellenük az ígét: nem használnak a saját ügyüknek semmit se. Vesztett csatába mennek az évezredek ellen küzdők, mikor bátor szóval hangoztatják — beismerem — igazságos jogukat. Sokkal inkább sikerre vezetne egy másik mód. Ne lázongjunk, ne keressünk orvoslást ott, a hol úgy sem kapunk. Hanem minden nő hódítson meg magának úgy, a hogyan csak a nőiességgel, a jó modorral lehet, egy férfit: legyen gondjának osztályosa, életének hű társa, kedvének feldeítője, tudja lekötni mint férjet, mint gyermekeinek atyját, tudja őt és gyermekeit megnevelni a saját eszméinek: majd megváltozik akkor zökkenés nélkül a világ rendje . . .

Szinte látom, hogy a feleségek közül, a kik e sorokat olvassák, hányan mosolyognak keserűen, gunyosan vagy csüggedten: rá gondolván a maguk házasságában e törekvések hiábavalóságára.

Legyen szabad — ha csak nagyon halkan is — ellentmondani. Nincs az a lezárt ajtó, a melyet felnyitni ne lehetne, ha megtaláljuk hozzá a kulcsot. Nincs a világon az a férfi, a kinek Achilles-sarkára rá ne találja gyöngédségével egy okos asszony: nincs az a férfi, a kinek lelke érzékenységéhez oda ne simulhatna szeretetével, tapintatosságával a czéltudatos akarat. Vannak komplikált férfilelek, a kikkel szemben — ezzel a czállal — nagy és nehéz feladat hárul a nőre, de hisz hangoztattam, hogy a jó modorhoz ebben az irányban nem elég egymagában a szív, oda szükséges még a másik két hatalmas tényező is: az ész és az emberszeretet.

A szív, a nagy jószág ugyan feloldja mások gyarlóságait, kész a bocsánattal, de hogy azt meg is értjük s kiirtsuk nagy körültekintéssel már okaiban: oda magasabb foku értelem kívántatik.

Kívánatos is, hogy ez megtörténjék.

Hiszen ott áll már teljes pompájában kézen a budai vár fokán a hatalmas, csodaszép királyi palota, melynél remekebb otthona a világ egyetlen uralkodójának sincsen.

Ha az oda vezető ut nem gyepesedik be, — kivirul minden magyar szívben a jobb jövő reménye.

*

A budapesti Terézvárosi kaszinó vasárnap este tartott társasvacsoráján, a melylyel Deák Ferencz emlékeztét ünnepelte, nevezetes és a politika szenzációját képező nyilatkozatot tett pohárköszöntő keretében Tisza István gróf miniszterelnök. A bankettnek politikai színezetét emelte, hogy a miniszterelnökön kívül a kormánynak több tagja volt jelen.

Az első felköszöntő után Tisza István gróf szólalt fel s rövid bevezetés után a politikai helyzetre tért át. A millenáris esztendő óta — ugymond — a hanyatlás, züllés és enerválás korszaka következett be, és beigazolódtott ismét hogy a magyar nemzet a harcokban szerzett eredményeket a békében üdvösen felhasználni nem tudta. Visszapillantott a múlt esztendőre, azután így folytatta:

— Ezek az idők nem multak el felettünk. Ne becsljük túl a haladást, amely a tavalyi helyzethez képest mutatkozik. Megengedem, hogy sok tekintetben látható a javulás az erőgyűjtés, de a céltól messze vagyunk és ezt a célt a nemzet számára biztosítani nem fogjuk mindaddig, amíg ki nem irtjuk azon visszás jelenségeket, a melyek a nemzeti közélet emez elfajulásának eredendő bűneit képezik. Nem akarom Önöket politikai indiscretiókkal mulattatni, de aki mélyére néz az eseményeknek, aki elfogulatlanul figyeli azokat, amik az utolsó egy-két évtized alatt történtek ebben az országban, az nem zárkozhatik el az elől a meggyőződés elől, azon tanulság elől, hogy az egész bomlás és elfajulási processzus alapokát és kiindulási pontját az a körülmény képezi, hogy parlamentarizmusunk súlyosan beteg.

Nincs parlament, ahol lehetséges volna, hogy ily csekély kisebbség a parlament menétét meggátolhatná.

*

Tisza István gróf fent említett beszédében csak úgy mellékesen megjegyezte, hogy bár

míg beszél, annak kell, hogy a kézmozdulatai művészileg tökéletesek legyenek.

Magasabb iskolája nincs a társalgás művészetének, mert a többi már adomány, a minnek elsajátítására az akarát egymagában nem elégséges.

Mert a beszéd művészetének gondolatai mindig frissek, mindig a pillanat hatása alatt születnek. A mit mond, lehet hosszas tanulmány, mély gondolkodás leszűrődése, de formájában mindig új és mindig csak hallgatójának szellemi kvalitásaihoz mért.

Könnyű, felületes dolgok említése közben tud könnyű lenni, a magasságokhoz vannak szárnyai és a mélységekhez leszáll lelkének aranybányájába . . .

Soha senkire se oktrojálja a saját véleményét, de mindenkit meg tud győzni a maga igazáról.

A figyelmet mindig leköti, de soha ki nem fárasztja, mert megéri az első fáradság pillanatnak súlyát, a mely szava mögött ólálkodik s azt be nem várja soha.

Rosszat senkire nem mond, ha másért nem is: számításból, mert tudja, hogy ez disszonanciát teremtené szavainak értéke és értelme között. Azt az olcsó szellemességet pedig, hogy mások rovására mulattasson: megveti, mint a közönséges vásári muzsikát a zene tökéletes értője.

A szeme mindig éber, tisztában van azzal mindig, hogy szavai simogatják-érintik-e másoknak lelkét és tudja, hogy hol van a könynek és a jókedvnek forrása.

Humor nélkül el se képzelhető s a mily tökéletes művészettel beszél, éppen olyan művésze a hallgatásnak is. Hallgatás tudása nélkül a jónak mestere senki se lehet.

De a ki egyaránt érti mind a kettőt: úgy játszik a mások szívének hurjain, mint a művészember a saját hangszerén s kicsal abból mindent, a mit akar. És bár rövid órákra is, de ura egy-egy szívnek, míg abban a mosolynak vagy könynek volt teremtő istene . . .

—né.

helyesnek tartja a házszabályok módosítására irányuló javaslatát, nem ragaszkodik mereven annak minden részletéhez.

Huh! de ott termet egyszerre minden mohó ellenzéki csuka, süllő, kárász és potyka a vízbe pottyantott morzsa körül.

És az ádáz harci hangulat hirtelen békeszerző zsolozsmává enyhült. Már senki sem emlegette a Ház feloszlását, az új választásokat. Hiszen olyan remek, szép az a mesés parlamenti palota!

Oly kollemaes járnai a süppedő, neszfogó lágy szőnyegen! És a folyosó élete oly vonzó és kedves!

Aztán meg no — hiába, nem lehet eltagadni — mégis csak meggondolni való dolog a téli választások bizonytalansága. A lelkiismeret összeborzong és a szájhősöket a halál sejtelmének hideg szele járja át . . . jóllehet állítólag az ő hátuk megett van az egész nemzet!

*

A politika kóza és zavaros hirei között felvetődött az a hír, hogy az ellenzékét készülő harczában Körber osztrák miniszterelnök támogatja a leglelkesebben, nem lévén ennek a felette előkelő idegennek forróbb vágya, mint az, hogy Tisza Istvántól megszabaduljon. Igaz-e ez a hír — mellékes. Hogy felvetődött, világos jelzése annak, ki huzhat hasznát egy újabb obstrukcióból. Ha nem is igaz a támogatás híre — mert homályos intrikákon kívül hogyan támogatna egy osztrák miniszterelnök magyar politikust? — vele az ellenzék zaván összeverődött táborához mégis odaszegődött egy sóhajlás, egy vágyó várakozás, egy türelmetlen öröm, egy biztató és kitartó árnyék, Körber Ottó reménykedve tekint Lengyel Zoltánra . . .

De a szabadelpárt mögött is megjelent egy árnyék. Egy sötét, félelmetes gigantikus alak, csendes árnyéknak is erősebb ordító tömegeknél, testetlenül is hatalmasabb hadonászó öklök egész dandárjánál, egy halhatatlan, feledhetetlen óriási árnyék: a Szilágyi Dezső.

Vészi József, ez a ragyogó publicista idézte fel ő-budai beszámoló beszédében a hatalmas árnyat. A házszabályrevízió — ugymond — Szilágyi Dezső utolsó politikai öröksége, Szilágyi Dezső utolsó politikai gondolata, utolsó nagy conceptiójának záróköve Szilágyi Dezső a kisebbségben volt akkor, amikor ezt a reformot megsürgette és ha most élne — ellenzéken vagy a kormány pártján — óriási ereje zugva törne össze minden politikai irigységet, gyávaságot, gyűlöletet és rosszakaratot, amely harczra egyesült a reform ellen.

*

A Kossuth-párt érthetetlen, megdöbbentő és súlyos következményeket felidéző határozatot hozott: kimondotta, hogy megobstruálja az ideiglenes olasz kereskedelmi szerződést. Ez a határozat könnyelmű játék az ország legnagyobb érdekeivel. Érthetetlen, mi ad bátorságot a Kossuth-pártnak arra, hogy azt a szerződést, amelyre az országnak égető szüksége volt és amelyet az érdekelt bortermelők lelkesedéssel fogadnak, megobstruálja. A magyarázat csak az lehet, hogy a Kossuth-pártban Polónyi Géza a vezér: Magyarország legszemérmetlenebb politikusa. Egyébként a miniszterelnök és a szabadelpárt tudni fogja kötelességét. A Kossuth-párt ám lássa, mi lesz eredménye elhatározásának.

*

Kár hogy elsiklunk az olyan rendeleten, a minőt a napokban adott közzé a kereskedelmi miniszter. Szenzációsabb ez a rendelet sok szenzációnál, amelyre sok szót, és még egyszer annyi tintát pocskolunk. A kereskedelmi miniszternek ez a rendelete jelentékeny kedvezményt ad ásványvizeink szállítására és utját egyengeti annak, hogy Magyarország területén magyar ásványvizek domináljanak.

Boldogulásunknak mennyi kincse bugyog ásványvíz-forrásokban? Mennyi iparnak biztató reménye és források kihasználása: hogy csak egyről, a züllésnek induló üvegiparról szóljunk. Még az a csekély vállalkozáskedv is, amelyet kaszinói előítélet és a semmivetés

felsőbbsége tart lenyűgözve: milliókat juttathat Magyarországnak az ásványvizek értékesítésével.

Mutassatok nekem országot, ahol a vegyi összetételű viznek oly dus és annyi fajtája volna, mint nálunk. Hiszen az erdélyi részeken, a máramarosi havasokon olyan gyógyforrást furok a botom szöges végével, hogy csudájára jár a világ. A merre járok-kelek, ott látom a vastól pirosított vizet, s amodébb szinte hangversenyez egy kutban a bugyborékoló szénsav. Sós vizekből tengereink vannak az alföldi síkságon. Budapest környékéről már nem is szólok. De hát úgy vagyunk a kincseinkkel is, mint minden mással. Sovárgunk az idegen után. Amelyet ha emberi ábrázattal kerül közibénk, gróf Szapáry Pál pártfogásával ünnepelnek Park-Klubb estélylyel, cigány-muzsikával. Honi hírességeink közül még Jókai sem juthatott akkora kegyhez, aminőben egy idetévedt talián thercezet részesítenek, aki kényszerutlevéllel érkezik, és automobilon vágat haza.

*

Az orosz hadvezéri szózat nem sokáig harsogott a levegőben.

Alig ért el hozzánk a dicsőséges győzelemre szomjazó Kuropatkin nagyhangu csatakiáltása, már el is pukkant a színes hólyag, melyről Pétervárott és az orosz táborban talán csudákat regéltek.

Fel, fel vitézek a csatára! a czári hatalom oltalmára! ezt hersogta Kuropatkin a világ fülébe, s hogy ne maradjon üres dicsekvés, amit napiparancsa mondott, nyomban cselekedni is kezdte: támadott.

És ime harmadnapra megváltozott Kuropatkin ur dala. Ma már futamodás közben azt éneкли, hogy:

Jaj a hátam, jaj a hátam oda van! Kuroki, Oku kiporozta csufosan!

Közgazdasági állapotunk.

Marosvásárhely, okt. 21.

A Székelyföld közgazdasági viszonyai nemhogy javulnának, hanem évről-évre rosszabbak lesznek.

A mi közgazdasági életünknek főrugója a mezőgazdaság képezi, de arra még sem képes olyan befolyást gyakorolni, hogy helyzetében gyökeres változást idézhetne elő. Minden kereseti ágazatnak gyökér szála a mezőgazdaságból szíjják az életnedveket. Az egyoldalról jövő táperő pedig megoszlik s hatása sem lehet oly intenzív, hogy észrevehetőbb eredményei lehetnének. Így bárha az 1903 ik évet gazdaságilag a jobb termő évek közé sorolhatjuk, mégis kétségbe ejtően sivár volt közgazdasági életünk egész mezej.

Gyöngye iparunk idegen anyag feldolgozására van utalva s így csakis a munkadíj az, ami utána a korlátolt számú fogyasztók révén itt marad.

Kereskedelmünk csak kis részben áll a hazai termelés szolgálatában. Önhibáján kívül idegenből kénytelen meríteni erőforrásait. A hazai nyerstermelés és az ipar nem képes a kellő szolgáltatásra.

Igy hiányzik nálunk a közgazdaság hármas faktora közt ama körforgás, mely minden fejlett államnál föltalálható. Szóval nincs meg a kellő összhang.

Olyan a mi közgazdaságunk, mint a serdülő ifju, a kinek a törzséhez képest fejletlenek a karjai.

Ez az oka annak, hogy például egy jó termő év is csak igen kis részben járulhat hozzá a helyzet általános javításához. Ép azért a tárgyalt évben ijesztő pangás volt tapasztalható úgy az ipar, mint a kereskedelem terén. Újabb kereseti források nem nyitak, sőt a régié is mintha bedugultak volna. Ehez járult az obstructio folytán, a májustól fogva még a folyó évre is áthúzódott törvényen kívüli állapot, mely közgazdaságunk terén sokáig érezhető káros nyomokat hagyott.

Talán legjobban érezte a politikai párttusa közgazdasági hátrányát kamaránk kerületével, mert nagy részben ennek tulajdonítható, hogy a Székelyföldnek szánt gazdasági beruházások, nevezetesen a székely körvasut építésének munkálatai már a tárgyalt évben megkezdhetők nem voltak, melyek pedig a székely nép jó részének nyomorán segíteni vannak hivatva.

Tág tere nyílt a tárgyalt évben az 1902-ben Tusnádon tartott székely kongresszus határozatai fölötti elmélkedésnek. Sok szép idea vettetett ott papírra. Vajha testet ölthetnének egykoron.

A földmivelési miniszter székelyföldi kirendeltsége behatóan foglalkozott ezen kongresszusnak az ő ügykörébe tartozó kérdéseivel; melyből arra következtetünk, hogy a kormánytól a kongresszus határozatai rokonszenves fogadtatásra találtak s komoly szándék van ezek fokozatos megvalósítására.

Legszomorubb világot vet a Székelyföld kétségbeesztő közgazdasági viszonyaira az évről-évre emelkedőben levő népvándorlás, melynek álljanak itt a tárgyalt évről megdöbbentő adatai. Következtetésünk a székely kivándorlás terjedésére vonatkozólag szomorúan bevált. Az 1903. évben 14.085 székely ment vándorlani. 1903-al több, mint 1902-ben. Ez csaknem kétszerese a tíz év előtti átlagnak. Egy év alatt csaknem megtízszereződött az Amerikába és Románián kívül más európai államokba vándorlók száma is.

Törvényhatóságok szerint kivándorolt Csikmegyéből 4584, Háromszék megyéből 6917, Marostordamegyéből 845, Marosvásárhelyről 46, Udvarhely megyéből 1693 egyén.

Alig három évre kezdődött az Amerikába vándorlás s ma Székelyföldünk legféltreesebb részeiben is mozog a nép, beszél az újvilágról és készülődik. A tárgyalt évben már 1126-ra emelkedett az amerikai kivándorlók száma, ami szemben a megelőző év 339 kivándorlójával szembetűnő emelkedés. De nagy a gyanunk, hogy ennél is több a tengerentúltra vándorlók száma. A statisztikai hivatal kimutatása szerint ugyanis Európa egyéb államaiba (Románián kívül) még 2209 utlevelet adtak ki. Már pedig tudva van, hogy a székely Románián és Amerikán kívül máshova nem vándorol és nem megy különösen az európai államok egyikébe sem. Azért föltehető, hogy a két ezren felüli európai kivándorló is tényleg Amerikába hajózott s ezt hozzáadva háromezernél többre is becsülhető a számuk.

Az Amerikába vándorlás okait figyelvén, arra a tapasztalatra lőttünk, hogy itt is az eladósodás, perlekedésből vagy elemi csapásokból eredő anyagi tönkretétel (s az elszegényedett elemnek a mai megélhetéshez szükséges keresethiány) hajtja a népet a messze idegenbe.

Egyesek küldenek haza pénzt, egy-két év alatt visszaváltják eladósodott birtokaikat s ez a látható példa sokban vágyat kelt utána csinálni a dolgot. A hír csak ezekről kering; akik kevésbé boldogulnak, vagy éppen szerencsétlenül járnak, azokról kevés szó esik.

Az ottani nagy szabadságot és társadalmi függetlenséget becsüli a pénzszerzés mellett felette sokra a székely s fokozza a kedvét a kivándorlásra. Nagy lévén a civilizáció iránt a hajlama, könnyebben beletalálja magát az új helyzetbe s mert sok természetesen esze is van s Amerikában a tulajdonságokkal inkább érvényesülhet, ellehetünk készülvén, hogy kivándorlásuk még nagyobb arányokat fog ölteni és többen fognak végképpen ott ragadni.

Elaprósodott a föld magyar népünk kezében, részint örökség, részint pedig idegen kezekbe jutása folytán és szomorúan tapasztaljuk, hogy a mi fajunk mindinkább szegényedik, az ősök vérontással szerzett föld terméséből sült kenyér darabonként hull ki szájából: addig az idegen nálunk megélhetésben és jólétben folyton gyarapszik, a földet lépten-nyomon szerzi s nem egy esetben lesz nagybirtokos, míg a székely nép a kisbirtokot sem képes megtartani.

Állattenyésztésünk nem fejlődik, hanem általában véve visszafelé megy, hanyatlak. A tagosításokkal és arányosításokkal a földszinéről is eltüntetett közös legelőkkel együtt tűntek el a gyönyörű csordák, ménesek és nyájak. A székely gazdának legfőbb jövedelmi forrását képezett állatállománya a minimumra apadt.

Gazdálkodási módszere alig áll előbb valamivel, mint a hogy azt őseitől látta. Nagyobb haladást csak abban látunk, hogy most a régi faeke helyett többnyire vaskével turja a földet, de a gazdaságát belterjessé tenni, azt új mivélségi ágakkal bővíteni, ipari célokra is termelni, arra már nem is gondolnak kisközönségünk.

Addig is tehát, míg a gazdálkodás rendszerében nagyobb változások állhatnak be, míg új legelők teremtésével az állattenyésztés fellendülést nyerhet, — okvetlen új jövedelmi források nyitására kell gondoskodni, mely a föld népét megmentse a végpusztulástól.

Erre legalkalmasabb a háziipar meghonosítása s annak nagyobb foku kultiválása. Az egyes helyeken már is szépen virágzó háziipar bizonyítja, hogy népünkben megvan az arravalóság a hazai ipar elsajátítására és bárhol eszközölt kísérletek a legtöbbször

szép eredményeket mutattak fel. A marostordamegyei Somosd község, Mező-Fele, Mező-Kölpény, Csávás, Ménes, Kibéd; az udvarhelymegyei *Sófalva, Parajd, Korond, Bágy* községek s *Székelykeresztúr* vidéke, főként pedig a szövészet terén Háromszék vármegye mindennél jobban beszélő példákat mutatnak népünk tanulmányosságáról. Csak fejlesztésre van szükség, hogy tekintélyes jövedelemhez jusson a háziipar révén a nép.

Nyissuk meg tehát mint új jövedelmi forrást népünk számára a háziipar különböző ágainak kultiválását s akkor bizton sokaknak kivesszük kezéből a vándor botot, mellyel most az idegenbe készül.

Ismételten nyomatékosan hangoztatjuk ezuttal is, a minek mar annyiszor kifejezést adtuk, hogy a székelysége s az egész Székelyföldre nézve a legveszedelmesebb a kóborlásra úgy is hajlammal bíró népben ennek a fokozása és a saját lakhelyén kívül munkára való biztatása.

Otthon kell munkát adni a népnek, mert különben 20—30 esztendő alatt a Székelyföld annyira kiürül, hogy majd ide kell telepítésekről gondoskodni. Hisz a bányászat terén a legnagyobb nehézségeink az elmúlt év folyamán a munkás-kérdés terén merültek fel.

A székelykérdés felszínre vetése, a bajok orvoslására törekvő intézkedések, még inkább fokozván a székelyek különben is túlhajtott igényeit, igen egészségtelen állapotokat teremtettek, elvonva a munkaerőt a Székelyföldről. Munkásaink között — kik kevés kivétellel Magyarország összes bányáit már végig járták — mind inkább terjed az elégtelenség. A komoly, szorgalmas munka iránti szeretet nem, de a gyors boldogulás vágya kezd lábra kapni. A hiba azonban nem bennök rejlik, hanem a viszonyoknak ezen szerencsétlen alakulásában s abban a csábításban, mely a vándorlást ösztönöz nem csillapítja, hanem inkább fokozza.

Iparkamara.

IRODALOM.

— Kiss József. —

Székelyudvarhely, okt. 8.

Jeles irodalmi tanulmány hagyta el a sajtót. *Glatz* Károly budapesti fiatal tanárnak Kiss Józsefről szóló tanulmánya az, mely Politzer Zsigmond és fia budapesti könyvkiadó cég bizományában, lapunk könyvnyomdájában megjelent. A mű *Széchy* Károly kolozsvári egyetemi tanárnak van ajánlva. Terjedelme 176 nagy oldal.

Szerző bevezető részében (16 old.) vázolja irodalmunk állapotait a szabadságbarcz lezajlása utáni években, utal a 60—70. évek irói nemzedékének működésére, valamint azon idegen hatásokra, melyek észlelhetők. Ügyesen illeszti be a kor keretébe Kiss József alakját, kidomborítván az ő szerkesztésében megjelent a „Hét” cz. folyóiratnak szerepét is az akkori irányok és áramlatok küzdelmeiben; 21 oldalon Kiss József életrajzi adataival foglalkozik, érdekes bepillantást engedve egyéni viszonyaiba. Kiss „első kötetének” méltatásában kiemeli, hogy a költő már öntudatosan törekszik a népballadai szerkezet titka-inak elsajátítására, nyelvezte azonban még nehézkes és erőltetett, 10 oldalt szentel a „Budapesti rejtelmek” című regénynek, melyről a költő maga így nyilatkozik: „Értékesebb ponyva regényt aligha irtak magyar nyelven.” A 61—64. oldalon Jokli házalózsidi történetének elbeszélésében vázolja a tragikus és komikus elemeinek egybeolvadását. 8 oldalon a „De profundis” című költemény ciklusnak a hetvenes évek ezen legmodernebb költeményének kiváltságait tárja elénk szembeszökően és jellemzően; 7. oldalon a „Mese a varrógépről” cz. elbeszélő költeményt tárgyalja, azt, melyet a sajtó is aránylag nagy tetszéssel fogadott. 79—87-ig „Jehova” képezi beható és részletező fejtegetésének tárgyát; 87—133-ig Kiss balladait elemzi helyes felfogással párhuzamba hozza ezen termékeit Arany hasonló természetű alkotásával. Jól mondja ezekre vonatkozólag, hogy Kiss egyéniségében a lyrikus az elbeszélő költő utjába áll.

Kiss kisebb költői elbeszéléseit vegyes elbeszélő lyrai költeményeit és lyrai költeményeit (133—163.) veszi esztetikai bonczkése alá 163—169-ig éles vonásokkal és plasztikusan domborítja ki Kiss József mozaikszerű egyéniségét, szellemének idegenszerűségét és egyúttal a kornak rajzát is adja melyben ezen egyéniség kialakult; különösen kiemeli a költészetén végig húzó két alapérzést: az idealizmust és a sensualizmust érintő realizmust. A befejezésben (168—176.) párhuzamot von Arany és Kiss nyelvezte között, mely utóbbi hármassal forrásból táplálko-

zott: a népköltészet, az Arany és a francia symbolista költők nyelvezetéből; kiemeli továbbá képességének azt a fogyatékosságát, hogy csak a részletfestésre és nem az egésznek egységes kikerekítésére alkalmas. Nagyon helyesen jár el összefoglaló ítéletében, hogy Kiss egész költői működését a kor tükrében kell megtekinteni a kor szellemével kapcsolatban kell méltatni, hogy objektív képet kapjunk.

Ime a jeles tanulmány rövid tartalma és gondolatmenete. Tanuságot tesz szerzőnek széleskörű ismeretéről, alapos tudásáról, esztetikai ízléséről, analízáló tehetségéről és szerkezeti ügyességéről. A beosztás arányos; nyelvezte könnyed és magyaros. A tanulmányt nemcsak szakember üdvözölheti örömmel, hanem a nem szakember is élvezettel olvashatja, különösen azok, a kik Kiss József költészetének hívei. Egyszóval a tanulmány sok érdekes és tanulmányos adatot szolgáltat és tényleg gazdagítja jeles irodalmi monografiáink számát egy olyannal, a mely teljes méltánylást érdemel.

UJDONSAGOK.

Sz.-udvarhely, okt. 23.

József főherceg szanatorium hölgybizottság városunkban. A mint értesülünk a József Főherceg Szanatorium Egyesület elhatározta, hogy az országban szanatoriumi hölgybizottságot alakít. Jó forrásból arról értesülünk, hogy a bizottság városunkban a következő hölgyeket kéri föl a hölgybizottság szervezésére: özv. *Ugron Lászlárné*, özv. *Török Pálné*, Dr. *Damokos Andorné*, özv. *Pálffy Ferenczné*, *Soó Gáspárné*, *Csanády Zalárné*, *Homolay Lajosné*, özv. *Ugron Istvánné*, *Szakáts Zoltánné*, *Gönczi Lajosné*, *Fejes Áronné*, Dr. *Solyomossy Lajosné*, Dr. *Válentsik Ferenczné*, *Becsek Aladárné*, *Hlatky Miklósné*, Dr. *Horváth Károlyné*, *Koncz Ármionné*, Dr. *Kovácsy Albertné*, özv. *Groák Béláné*, Dr. *Bodolla Gáborné*, Dr. *Göllner Béláné*, *Sándor Mózesné*, *Steinburg Ottóné*, Dr. *Egyed Balázsné*, özv. *Szabady Ferenczné*, *Persian Jánosné*, *Vajda Ferenczné*, *Schiller Irma*, Dr. *Török Pálné*. A fölkerendő tagok az egyesület védnöke József kir. herceg aláírásával díszes oklevelet kapnak, melynek művészi rajzán egyik nagy festőművésznünk most dolgozik. Az egyesület elhatározta, hogy az első népszanatorium épületében elhelyezendő márványtáblán örökíti meg azoknak a lelkes hölgyeknek neveit, a kik a nemzeti veszedelem ellen való küzdelemben a legnagyobb tevékenységet fejtették ki. A szanatoriumi hölgybizottság alakítása valóban szép, nemes és üdvös gondolat. És a derék egyesület valóban jól számít, midőn a magyar hölgybizottságot keresi meg. Mert minden ügynek győznie kell, a melyet nő fölkarol.

Az 1848. XX. A magyarországi evangélikus református és ágostai hitvallású evangélikus egyházak kérvénnyel fordultak a kormányhoz és a törvényhozáshoz az 1848. évi XX. törvényczikk elveinek érvényre emelését sürgetve. A kérvényt, amelyet báró Banffy Dezső nyújtott be a képviselőház elnökéhez, megküldötte a két egyháznak ebben a kérdésben kiküldött bizottsága a képviselőház tagjainak is. A bizottság a kérvényben hangsúlyozza, hogy a két egyház autonómiájának épségben tartása mellett elegendőnek tartja, ha pusztán azok a szükségletek nyernek az állami közjövödelmekből fedezetet, amelyek a hívők megadóztatásából kielégíteni nem tudnak. Felsorolja a kérvény a két egyháznak az egyenlőség és viszonyosság elveinek alapján orvosolható sérelmeit (jogtalan hittérítés, protestáns hitoktatás megakadályozása stb.) s megállapítja azokat az összegeket, amelyekre a viszonyosságnál, a méltányosságnál fogva a két egyház mint állami támogatásra számít. Az egyházi adóteher könnyítésére a két protestáns egyház évi 2.100.000, a lelkészek korpótlékára évi 1.533.000, a papi nyugdíjintézetnek évi 567.287, a vallástanításra évi 250.000, kulturális és emberbaráti intézményekre pedig évi 620.000 kor. és a két protestáns egyház.

Halálozás. *Tamás Antal* m. kir. nyug. postatávirda főtiszt életének 53-ik, boldog házasságának 30 ik évében f. hó 18-án hirtelen elhunyt. Pár napja csak, hogy önjerejéből megfutott 33 évi tisztes pályavég után haza jött, folytonos éj-napi szolgálatában megrognacsolt idegzetét szerető testvérei körében kipihenni. Az édes anyaföld kebelén rég áhitott nyugalmat remélt és ime — temetőre talált. Hült tetemét 20-ikán délután helyezték örök nyugalomra a róm. kath. temetőben. Halálát özvegye és testvérei: özv. *Boros Károlyné* szül. *Tamás Eliza*, *Tamás Károly* táblabíró, *Tamás Dénes*, *Tamás Albert* főgimn. tanár és számos rokon gyászolja.

Az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés székelyföldi kerülete f. hó 30-án d. e. 11 órakor tartja Marosvásárhelyt a városház nagytermében alakuló gyűlését. Napirend: 1. Reggel 1/2 9 órakor a Szászrégen felől érkező vendégek fogadtatása a felső vasuti állomásnál. 2. Dél előtt 1/2 11 órakor a Kocsárd felől érkező vendégek fogadtatása az alsó vasuti állomásnál. 3. Dél előtt 11 órakor alakuló gyűlés a városház nagytermében. (A tárgysorozat a helyszínén fog kiosztatni.) 4. Déli 1 órakor társas ebéd (egy teríték 4 kor.) 5. Délután 3 órakor a székely iparkiallítás megtekintése az iparmuzeumban. 6. Délután 4 órakor a választmány alakuló gyűlése a kereskedelmi és iparkamara nagytermében. — A kik szállást óhajtanak maguknak biztosítani, a gyűlés előtt két nappal jelentsék az elnökségnek.

Kinevezés. A pénzügyminiszter *Raffaj* Dániel székelykereszturi adótisztet a titeli adóhivatalhoz adóhivatali ellenőré nevezte ki.

A korcsolyapavillon elkészült. Székelyudvarhely város képviselőtestülete, tudvalevőleg a Korcsolyaegylet megkeresésére a múlt év folyamán elhatározta, hogy az új sétateren a Korcsolyaegylet által felajánlott 2000 korona igénybevételével a sétater-alap felhasználásával az ásandó korcsolyapálya mellett olyan pavillont épített, mely nyáron át vendéglői helyiséggül szolgál. A pálya földmunkálatait még a múlt év őszén katonai munkaerővel megkezdték, azonban a munkálatokat csak a folyó év tavaszán fejezték be. A pálya kétszer akkoránál nagyobb, mint a régi korcsolyapálya, vagyis 60 meter széles és 100 meter hosszú, és amelyet kereken fenyőcsor vesz körül. A pavillon építését *Huberstumpf* Károly építész csak nem régiben fejezte be. A három szobából álló csinos pavillon a legkényesebb igényeket is kielégítheti és középső terme bőven elegendő nagyszabású közönség befogadására. A pályára vezető csatornával is elkészültek. A vaskeretbe épített zsilipet már elhelyezték, ugyancsak husz meter hosszúságban lerakták a köbanyag csöveket is, melyeknek átmérője 35 centimeter. Ilyen formán még csak a pavillon beburkolása van hátra, melyet a Korcsolyaegylet fog saját költségén eszközölni, a mely után a korcsolyapálya és pavillon készen várja a fagyot, amikor, hiszszük, a közönség és tanuló ifjuság fokozottabb mértékben fogja azt felkeresni, hódolva a korcsolyázás egészséges sportjának.

A Székelytakarékszövetkezet háza Keresztúron. A székelyudvarhelyi törvényszék, mint csődbíróság, október 29-ére tárgyalást tűzött ki a m. kir. kincstár azon ajánlatának tárgyalására, hogy a csődtömegbe tartozó s a székelykereszturi telekjegyzőkönyvben foglalt egyemeletes kőházat megvásárolja. Így 80,000 korona vételáron a kormány gondoskodik arról, hogy az Ugron furcsa gazdálkodása révén újra kerülő birtok a nemzetiségi bankok kezébe ne jusson.

A székelyudvarhelyi ev. ref. egyházi értekezlet férfi választmánya f. hó 21-én ülést tartva, megállapította a közelebbi télen tartandó egyházi estélyek idejét s tanácskozott az estélyek sikereinek egyes módzatairól. Az első ilyen estély nov. 20-án lesz, melyen *Vajda* Ferencz ref. lelkész fog felolvasni az egyház szervezetéről, az egyházi tagok jogairól és kötelezéseiről. A múltban szépen látogatott egyházi estélyek helyéül a választmány jövőre is a kollegium tornatermet fogja elkérni, s hogy az estélyeken előforduló ének- és zenei számok annál kellemesebben hassanak a hallgatóságra, a választmány már az első estélyre egy harmonium beszerzését határozta. Kijelölve a felolvasások tartására felkérni szándékolta egyháztagok neveit, a női választmányból, illetőleg az estélyeket rendező bizottságba egyhangú megállapodással beválasztottak: *Asztalos* Dánielné, *Bod* Emma, *Darvai* Vilma, *Doros* Györgyné, *Félegyházi* Antalné, *Holstein* Simonné, *Koncz* Árminné, *Kovácsy* Albertné, *Molnár* Károlyné, *Nagy* Irma, *Vajda* Ferenczné és *Vargha* Ida. E bizottságnak feladata lesz első sorban az egyházi estélyek rendezését felkérni, a rendezőknek a mennyiben szükséges segítségére lenni, az estélyek iránt az érdeklődést felkelteni, azok látogatására az egyház tagokat hatáskörökben buzdítani. Egyik fontos feladata pedig a segítségre szoruló házi és kolduló szegényeink, névjegyzékét s azok nyomorúságának bár némi enyhítésére a segélynyújtás módzatait kikeresni. Az estélyeken a beszerzendő harmonium és egyéb egyházi czeleokra a szokásos persely gyűjtést az idén is gyakorlva óhajta a választmány hozni s így *Szabó* Domokost és *Kassay* Dénest pénztárnoknak kérte fel. Az okt. 9-én tartott választmányi ülés határozatának

az a nevezetes pontja ügyében, hogy hotenkint a ref. leányiskola helyiségében olvasóköri összejöveteleket és egy kis könyvtárt létesít, a férfi vál. ujjában tárgyalta és örövendően vette tudomásul, hogy az ügy a megvalósulás felé közeledik. A protestáns egyháztársadalmi működés Vajda Ferencz ev. ref. lelkész kitarató és ügybuzgó vezetése mellett ismét napirendre kerül, a nagy közönség bizonyára szívesen fogja az estéket felkeresni. (Gy.)

Merénylet Ugron Gábor ellen. *Ugron* Gábor ellen kedden a délutáni órákban egy *Zakariás* Demeter nevű napszámos merényletet követett el. Ugron ugyanis édes anyja birtokán Betlenfalván kukoriczát raktározatott be, midőn a napszámos megtagadta az engedelmességet. Ugron erre arculütötte az engedetlen embert, mire ez később fejszével hátulról Ugronnak rontott és Ugronnak csak annyi ideje volt, hogy balkarjával fejét megvédje, de a fejszecsapás teljesen eltörte karját. *Zakariás* Demeter ezután fegyverért szaladt és három lövést tett Ugronra, de egyik sem talált. *Zakariás* Demeter már egy izben emberölésért tizenkét évet ült. Az eset széles körben részvétet keltett. Ugron Gábor, dacára súlyos sebének, csütörtökön már Budapestre utazott.

Udvarhelyvármegyei muzeum választmánya f. hó 16-án tartotta meg rendes havi gyűlését, melynek első tárgyát az elhunyt igazgató néhai *Csehély* Adolf feletti részvét jegyzőkönyvi megörökítése képezte. Majd néhai *Farczádi* Lajos egyleti tag elhunyt feletti részvét vetetett jegyzőkönyvre. A titkári jelentéssel kapcsolatban a választmány tudomásul vette alelnök *Sándor* Mózes azon nyilatkozatát, hogy néhai *Csehély* Adolf igazgató örököseinek képviselőjétől a muzeum tárgyai leltár szerint és hiány nélkül átvétettek, a muzeum helyiségében elhelyeztettek s annak kulcsai p. csét alatt, a választmány további intézkedéséig az alispán kezébe átadottak, mit a választmány azon határozattal vett tudomásul, hogy néhai *Csehély* Adolf özvegyének a felmentvény kiadandó. A szokásos pénztári és könyvtári jelentések után a választmány a legközelebb tartandó közgyűlés határnapját határozta el. — A közgyűlést f. é. december hó 4-én d. e. 11 órakor rendezte összehívni; — főtárgya: a kihalt vagy állásairól lemondott tisztviselők (elnök, igazgató és jegyző) és a hiányzó választmányi tagok helyeinek betöltése. Végre a muzeum berendezése iránt intézkedett a választmány s a szükséges butorok beszerzésével alelnök *Sándor* Mózes, könyvtárnok *Dózsa* Jakab és a titkár *Pálmay* József bizattak meg. (P.)

Az Agrár takarékpénztár székelyakciója. A marosvásárhelyi Agrár takarékpénztár r. t., mint lapunknak írják, a Székelyföld mezőgazdasági hitel érdekében megkezdett aktiójában újabb fontos lépést tett. A kiszagadk hiteligényei tekintetében tett intézkedései már is eredménnyel jártak, mert a Székelyföld minden vidékéről tömegesen fordulnak az intézethez, különösen a kiszagadk és középbirtokosok, kiknek kölcsönigényei a lehető legrövidebb idő alatt bonyolítatnak le. Az intézet most a Székelyföld egyik igen elhanyagolt vidékét, az ugynevezett „Sóvidéket” keresi fel, és a földmivelésügyi miniszter hozzá intézett azon kifejezett óhaja folytán, hogy mint nagy és tekintélyes intézet, ott a hitelviszonyok javításán munkálkodjék, *Parajdon* kirendeltséget létesített, mely már november 1-én megkezdte működését.

Esküdtszéki tárgyalások. A székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint esküdtbiróság folyó évi II ik ülészaka e hó 17-én kezdődött és egész héten át tartott. Okt. 17-én halált okozó testi sértés büntette foglalkoztatta az esküdtszéket, melynek elnöke *Dr. Bodolla* Gábor törvényszéki elnök volt, mint szavazói bírák pedig *László* Domokos és *Demény* Ferencz működtek. Az esküdtszék *Balás* László vádlottat, *Dr. Ferenczy* Gábor ügyvédjelölt védbeszédének meghallgatása után 4 és fél évi fegyházra ítélte. 18-án az előbbi bíróság ifj. *Sift* György vádlottat, kit *Dr. Kovácsy* Albert védett, 2 évi börtönre ítélte. 20-án ugyancsak az előbbi bíróság részvételével *Mátyás* Ferencz foglalkoztatta az esküdtszéket, ki szándékos emberölés kísérlete miatt állítottak elő. Védője *Dr. Pál* Ernő volt. Vádlott másfél évi börtönt kapott. 19-én *Csiki* Mátyás adott munkát az esküdtnek, kit *Dr. Valentsik* Ferencz védbeszédének meghallgatása után felmentettek, 21-én ugyancsak *Dr. Bodolla* Gábor törvényszéki elnök és *Dr. Voith* Gerő és *Demény* Ferencz törvbírák közreműködésével *Mihálykó* István erdőőr ügye került tárgyalásra, kit szintén *Dr. Valentsik* Ferencz védett. Miután az ügyész a vádat elejtette, a vádlott felmentetett. Tegnap szombaton az előbbi bíróság részvételével *Lunka* Ádám és társai foglalkoztatták az esküdtszéket, kiket rablás bün-

tette miatt helyeztek vád alá. *Lupunk* zártakor a tárgyalás folyik. A vádat az egész hét folyamán *Szabó* István kir. alügyész képviselte.

Előfizetési felhívás. *Kertész* Albert tanító ur a következő sorok közlésére kért föl: Most midőn Udvarhelyvármegye földrajzát, a földrajzi előfogalmakkal a népiskola III. osztálya számára sajtó alá adtam, ezzel egyidejűleg már régebben megírva heverő következő négy munkámra hirdetek előfizetést u. m.: 1. „Költemények” egy kötetben. 2. „Gondolatok a családi nevelésről” egy kötetben. 3. „Lili és Lóla” elbeszélések, egy kötetben. 4. „A comtesse virága” regény, egy kötetben. Majdnem egy negyed évszázad óta foglalkozom az irogatással. Lelkem őszinte álmait szívem érzelmei nem engedték széteszlani, irtam verset és prózát, úgy a mint egy benső kényszer hatalma erre vagy arra kényszerített. Látva azonban azt, hogy a mai kor, nem az álmok és ábrándok kora, hanem inkább az anyagi vadászatból áll, a mit irtam azt nem vittem mindjárt czra, félre tettem és dolgoztam tovább. Távol minden hiuság és feltűnés vágytól, ez alkalommal, is csak azon munkámat vagyok hajlandó kiadni, a melyekre legalább annyi előfizető jelentkezik, a mivel a nyomdai költségeket fedezhetem. Ettől függ, hogy melyik könyvem fog megjelenni. Felhívásomhoz dicséretet nem csatolok, hisz minden munkának maga-magát kell dicsélnie, csak annyit jegyzek meg, hogy a regény kivételével a másik három mű nagyobb része a fővárosi és vidéki lapokban szétszórva eddig már megjelentek. A 10—14 nyomtatott ivre terjedő kötetek előfizetési ára fűzött példányonként 2 korona. Az előfizetési pénzeket 1905. január közepéig kérem czimemre beküldeni. A megrendelt példányokat abból a melyik könyv kiadható lesz február folyamán bérmentve fogom megküldeni, a melyik pedig kiadható nem lesz, annak előfizetési pénzeit visszaküldöm, vagy a kik bele egyeznek, a kiadásra szánt mű előfizetői közé sorolom. Kartársaim, ismerőseim és a nagy közönség szives pártfogását kérem.

A régi magyar kódexek tüzetes ismertetése eddig-élé igen nehezen megoldható feladat volt a középiskolai oktatásnak, minthogy azok drága kiadásait a tanulók nem igen szerezhették meg. Most a „Magyar Könyvtár” e téren igen üdvös segítséget nyújt, midőn nyelvünk e becses emlékeit bő szemelvényekben, alapos jegyzetekkel a legolcsóbb áron teszi hozzáférhetővé. Az első ilyen füzet most jelent meg és *Balassa* József kiváló nyelvtudósunk szerkesztésében a régi bibliafordításokból nyújt mutatványokat. A „Magyar Könyvtár” e havi sorozatának két más munkája szépirodalmi, az egyik eredeti, a másik fordítás. Amannak címe: Az élet folytatásokban, szerzője pedig *Tábori* Róbert, aki ebben a könyvben igen szellemesen mondja el egynehány ember történetét, akik a francia forradalom idején elaludtak és csak száz évvel később ébredtek fel. Sok szociális fejtegetést is igen ügyesen sző e jeles munkájába, melyet az a tisztesség ért, hogy egyike a legelterjedtebb német vállalatoknak, a „Meyers Volksbücher” kiadta fordításban. — Az angol regény I. P. Smith munkája, aki mestere annak, hogyan kell egy látszólag egészen egyszerű mesét a lehető legérdekesebbé bonyolítani. A *Különös Házasság* — ez a címe — annak idején méltán keltett szenzációt az angol könyvpiacon. — A „Magyar Könyvtár” e füzetekkel felérte a 392-dik számot; mindannyiról teljes jegyzéket minden könyvkereskedés ingyen ad. Egy-egy szám ára 30 fillér.

Üzlet áthelyezés. *Viragh* József női- és férfi divatüzletét, november hóban a piactérről a Kossuth-utcába, a *Pálffy* Károly tanár ur házában levő üzlethelyiségbe helyezi át.

Színházi hét.

Székelyudvarhely, okt. 22.

B. Polgár Béla színtársulata előadásai sorozatát, miután a ruhatár kellő időben nem érkezett meg, nem mint hirdette volt, 17-én, hanem 18-án kezdte meg. A társulatot a legjobb hírek előzték meg, s amint e heti működésére visszatérünk, beigazolva látjuk, hogy egy jól szervezett, fegyelmezett és ambíciózus társulathoz jutottunk, amely képes a közönség fokozott igényeit is kielégíteni. Sajnos, hogy műpártoló közönség nem olyan számban jelentkezett, aminő egy ekkora társulat fenntartásához megkívánatik. Ha végig tekintünk a bérlők névsorán csalódottan konstatáljuk, hogy mindössze 40—45 szék van lefoglalva, a minek magyarázatát részben a közönség érzékenységében találjuk, amelyek minden egyes tagja a bérelésben első akart volna lenni, s miután ez lehetetlen volt, inkább kész volt az egész színházlátogatásról lemondani. Hát bizony ennek nagyon is vidéki íze van, s végeredményben az úgy szenved, mivel ilyen lanya pártfogás mellett aligha lehetséges lesz sokáig a kerületi rendszert fenntartani, amelynek bukása után újra visszatérnek majd az apró cseprő társulatok, mely valóban nagy dekadencia volna és szomorú bizonyosságot tenne a közönség műizléséről, műpártolásáról. A társulat, amint azt vártuk is, igen szép garde-robával bír, sajnos, hogy ez a kis színpad következtében nem érvényesülhet. Ez a kis színpad az oka annak is, hogy még mindig a régi kicsi függönyöket alkalmazzák, holott ezek már megérték a nyugalomra és joggal szebbet vár a színházjáró publikum, mivel azok bizony sok esetben a darab rovására esnek.

Általában a milyen nagy hiányt pótol e színterem, most a gyakorlatban látjuk, hogy ő neki is hiányai vannak, melyeken egy kis jóakarattal talán lehetne segíteni. Így például (az öltözök hasznavehetetlen voltáról nem is szólva) az ajtókat mindig nem alkították át kifelé nyílókká, holott erre tűzrendészeti szempontból föltétlenül szükség van. Egészségi tekintetből is van kívánni való. Így például az előtér ajtaját kívánatos volna benyílóval, vagy legalább is dupla ajtóval ellátni, melynek hiánya minden egyes alkalommal nagyon is érezhető. A szünetek közben kijáró közönség az ajtót állandóan nyitva tartja, minek folytán a teremben levőkre a hideg csaknem elviselhetetlen mértékben csap be. Ezeket, mondjuk, a tulajdonos urak kis áldozattal tudnának segíteni, mivel hálára köteleznék a közönséget. — A társulat bemutatója

18-án, kedden, volt, amidőn Ruttkay György színműve, *A sötétség* került bemutatásra. Szerző a darab alakjait erőteljesen rajzolja, mesészövése ügyes, fordulatokban és hatásos jelenetekben gazdag. Színművének meg van az a főkélléke, hogy lebilincseli az érdeklődést, egy perczre sem unalmas, s okoskodó párbeszédei, bölcselkedései is legalább a színpadi élet igazságaival látszanak hatni. A darab belenyúl társadalmi életünkbe és a legizgalgóbb kérdéseket hozta drámai erővel színre. A polgár és katonai fölfogása a becsületről ütközik össze darabjában és ebből az összeütközésből születik meg a párbaj pusztító rémének lángoló elítélése. A darab így kétségkívül tendenciát szolgál, de drámai módon szolgálja és a tendencia egyike a legnemesebbeknek. Innét a darab címe: *Sötétség*. Sötétség van még a világon, ha azok az összeütközések lehetségesek, a lelkeket sötétség borítja és az emberi boldogságot az a sötétség teszi tönkre. Nincs terünk a darab meséjét ide írni, habár azt szívesen is tenünk, s így meg kell elégednünk annak rövid méltatásával. A darabnak voltaképpen két témája van: a katonaság tulszigoru fölfogása a becsületről, ez a tárgya az első és második felvonásnak; és a párbaj oktalansága, mely a harmadik és negyedik felvonás témája. Így érdeklődésünk némileg elveszti irányát. Igaz, hogy a második téma az elsőből nő ki; a párbaj szükségessé válik, mert a katonai fölfogás fölött egy eljegyzést és becsületében sújtja az ártatlan családot. A darab egyenes vonala a harmadik felvonásban megtörik. A szerző nagy színpadi érzékét, tapintatát, ügyességét mutatja, hogy ezt az irányváltást nem érezzük súlyos bajnak. Erre a változásra pedig szüksége van. A két féle becsület összeütközése nem elég tiszta és meggyőző. Ha Vári (*Bátosy Endre*) igazán ártatlan, a legkényesebb tiszt: bíróság sem láthat a husz év előtti pörben okot a házasság eltiltására. Ha pedig Vári nem egészen ártatlan, akkor az egész dráma lehetetlen, mert akkor katonáknak igazuk van. A szerző ezt érzi és jótékony félhomályt borít erre az egész körülményre. Általában széldületes gyorsasággal viszi cselekményét előre, hogy rá sem érünk mélyebben megvizsgálni a darabot. A főhadnagy viselkedése is kétségeket támaszthatna. Ha a főhadnagy ártatlannak tekint Várit, akkor nem kellene a katonai parancsnak engedelmessé válnia. Neki az igazság és szerelem mellé kell állania, bármennyire szereti is a katonaságot. Szabad-e neki ártatlanságot sugtatnia, ezek közt pedig azt, kit legjobban szeret a világon? Jöhet-e tekintetbe atyja, állása, szegénysége? A szegény tiszt elveheti a gazdag leányt, a szegény civilista nem? Mivel jobb az omennél? A játék igen jó volt, leszámítva, hogy a szerepüket valamennyien nem tanulták meg és a sugónak nagy dolga akadt. B *Polgár Fannit* említjük első helyen, ki mint vak nő, szép alakítást nyújtott és fénytelen szemmel, hangtalan ajakkal a párbaj jelenetben a lelki kin határos képét mutatta. Sz. *Hervay Erzs* (*Emma*) mindvégig egyszerű, változatos volt, míg leleplező jelenete a belső indulat igaz erejét revalálta, noha kitérésében helyenkint túl is ment a megengedhetőn *Bátosy Endre*, mint Vári igen jó volt, mert a mit csinált végtelenül természetesen, önként következőnek tett és a kinek kezében a szerep minden hatása teljes erővel érvényesült. *Szöregyh Gyula*, mint ezredes, *Nagy Sándor* pedig mint főhadnagy tündek ki s szerencsésen eltalált ponttal érvényesítették szerepüket. *Inke Rezső*, *Andor*, *Kiss Árpád* az ügyvéd szerepében, leszámítva egy kis félszegséget szintén jók voltak, míg *Jászai Mariska*, mint Vera, kedves volt. A közönség a szereplőket minden hatásos jelenet után, nyílt színen megtapsolta.

19-én, szerdán, vidám, csapongó keringő muzsikával hozta a színpadra egy sereg leány és asszony az ifjuság és a szerelem örök szimbólumát: a *Tavaszt*. Az operette, melyet *Lindau* és *Wilhelm* írtak, beváltotta, a mit a címe ígért: derű, vorófény áradt felénk, a május poezisa mindenképpen kedves, még akkor is, ha olyan gyöngye, halovány mesén csillog keresztül, amilyenből e darab szövődik; azonban van egy kiváló érdeme. és az az, hogy *Strauss* régi muzsikájából állították össze zenéjét, melyek immár annyi tavaszt értek. A darab a régi recepten épül fel: kergetőző, válópörös asszonyok, kikapós ügyvéd uram, az egyre fiatalodó öreg bácsi; kopott, megszokott, sablonos alakok. Azonban van humor, jókedv bőven, amely átragad a nézőtérre és egy perczre sem szünt meg, s a kedves dalokat újra meg újra meg kellett ismételnünk. Nagy sikere volt *Lévay Margit*nak, a szobaciczka szerepében. *Lévayt* ismeri közönségünk. Kedves, temperamentumos szí-

nésző, kinek hangja bár nem nagy terjedelmű, azonban ezen szerepében is eleven, ötletes, tu' csapongó volt, a sokféle szituációban eredetiséggel találta bele magát és méltán nyerte ki az osztatlan tetszést. *Szepessy Szidi*, mint *Csapóné bájos*, finom énekével aratott tapsot és tetszést. *Gulyás Menyhért* kifogyhatatlan volt a tréfából, s pompás humorával, mely őt rokonszenvéssé tette már multkori itt léte alkalmával, az állandó derűtségről gondoskodott. *Csáky Andor* (*Dr. Csapó*) egy kissé esetlen volt, s hangja sem bizonyult olyannak, mint a milyent a társulat tenoristájától méltán vártunk. *Székely René*, *Bátosy*, *Jászai Mariska* jók voltak, *Szöregyh* (*Gáll Feri*) a tavalyi itt léte óta igen szép fejlődésről tett bizonyosságot.

Csütörtökön, 20-án, a *Csodagyermeknek*, ennek a francia bohóságának, volt zajos sikere. Ilyen eleven, szellemes, vidám bohózat alig került nálunk még bemutatásra, de azt is elmondhatjuk, hogy ehhez hasonló sikamlós, nem is merész, hanem vakmerő termék még nem került e színpadra. A tárgya maga is nemcsak, hogy erős, de egyszerűen veszedelmes, amely annyi nem is két, hanem egyértelműséggel van felöltöztetve, hogy a színpadi szabadságnak ez a mértéke már aggasztó és megdöbbentő. *Elise* (*Hervay*) fiatal özvegy, akinek a férje után tíz millió franknyi vagyon marad, amely azonban csak akkor illetné meg egy régebbi végrendelet szerint az asszonyt, ha jogutódot hozna a világra. Ellenkező esetben az óriási vagyon *Gueret* városé. Nagy baj van, mert *Elise* asszony nem néz anyai örömeik elé, aminek pedig tíz hónapra belül meg kellene történnie. *Croche* (*Gulyás*), *Elise* megbízott ügyvivője mindent elkövet az örökség megszerzésére, s apát keres a jogutódnak. Ez könnyen menne, mert *Elise* szerelmes *Durieuxba* (*Nagy Sándor*), akit azonban az özvegyiség tíz hónapjára világtörli útra küldött. Óriási hajszá indul *Georges* után, akiről hamarosan kivil, hogy nem utazott el és így — rendelkezésre áll. *Croche* valószággal összeházasza *Georget* és *Eliset*, de ekkor megérkezik *Gueret* város képviselője (*Soproni*), akit városa azért küld, hogy folyton *Eliset* őrizze, nehogy kijátsza a várost. Ennek eltávolítására mindent kigondolnak, de ez nem sikerül. A sok léhaság után aztán megtalálják *Elise* elhalt férjének végrendeletét, mely *Eliset* teszi örökösévé. A szerepeket művészileg játszották *Gulyás*, *Nagy Sándor*, *Bátosy*, *Soproni*, *Szöregyh* és a nők: *Hervay*, *Székely*, *René*, *Virág Aranka* és jó volt *Révész Helén* is.

Pénteken, 21-én, ifjusági előadásaként *II. Rákóczy Ferencs* fogságát adták *Nagy Sándorral* a czimszerepben, míg ma este *Aranyvirág* megy.

Nyílttér.

T. Rosmann Vilmos urnak. Megbízásodhoz képest közted és *Szabó Ignác* ur között felmerült lovagias ügyben mai nap folyamán tőle elégtételt kértünk, melyet ő megtagadván, részéről az ügyet befejezettnek nyilváníttuk Székelyudvarhely tisztelő barátaid

Eröss Kálmán,
Dickmann Jakab.

TAVIRATOK.

Budapest, okt. 22
(Erk. d. u. 5 ó.)

Országgyűlés.

A képviselőház mai ülésén *Feilitsh* báró elnököl. Folytatják a provizorium tárgyalását. *Udvari* és *Darányi* a javaslat ellen b' szélnek. Ezután *Eötvös* Károly polemizál *Tisza* gróffal,

Hieronymivel. Utána *Hieronymi* reflektál *Eötvös* beszédére, kérve a javaslat elfogadását. Ülés folyik.

A miniszterelnök sajtópöre.

Tisza István miniszterelnök sajtópörének tárgyalása ma reggel fél hat óráig tartott.

Éjféltől pörbeszédok után *Tisza* miniszterelnök beszélt, elmondva viszonyát a Magyar Ipar- és Kereskedelmi bankhoz. Beszédét így fejezte be:

— Esküdtekhez fordúlok. Tisztítsák meg a magyar sajtót az ilyen fattyuhajtásoktól.

Reggel öt órakor visszavonultak az esküdtek tanácskozára. Az esküdtszék verdiktje alapján a törvényszéki elnök reggel hat órakor kihirdette az ítéletet, mely *Fényes Lászlót* két rendbeli rágalmaszért három havi fogház büntetésre és 18 esetben megállapított vétség után egyenként husz-husz korona pénzbüntetésre ítélte. Elítelt semmiségi panaszt jelentett be.

Öngyilkos plebános.

Dr. Csizmadia Pál gyömörői plebános, ki a katolikus nagygyűlésre jött Budapestre, ma délelőtt *Szent Gellért* szobra előtt halántékon lőtte magát és szörnyet halt.

Csizmadia rendkívül idegbajos volt és ez kergette a halálba.

Kiadja: *Becsek D. Fia* könyvnyomdája

Telefonszám: 14.

SZŐLŐLUGAST

Ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (bár mind kuszó természetű) mert nagyobb része ha meg nő is, termést nem hoz, azért sokan nem értek el eredményt eddig. Hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkitünőbb muskotály és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legcsekélyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek kerítéseknél, stb. a legreमेkebb díszre, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháládatosabb gyümölcs, mert minden évben terem. A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fénynyomatu katalógus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja. — Cím:

Érmelléki első szőlőültvénytelep Nagy-Kágya, u. p. Székelyhid.

Kiadó lakás. *Báthory-utca 10. szám alatt egy két szobás lakás mel-lékhelyiségeivel együtt és ugyanott egy butorozott szoba fűtés, világítás és reggelivel azonnal kiadó.*

Udvarhelyvármegye alispánjától.

8155 - 1904. szám.

Hirdetmény.

A budapesti Székely egyesület az *Ács* Károly-féle alapítvány kamataiból hét 40—40 koronás jutalomdíjat tűzött ki 4 férfi és 3 oly székely születésű nő-cseléd részére, kik legkevesebb öt év óta állandóan a megye területén szolgálnak s szorgalmukat, becsületességüket és hűségüket hivatalos bizonyítvánnyal igazolják.

Felhivom az ezen jutalmak elnyerésére igényt tartó székely cselédeket, hogy pályázati kérésüket a szolgálat helyének és idejének kitüntetésével, a kör és községi jegyzők közvetítése mellett, a járási főszolgabírák útján hozzám folyó évi november 20-ig adják be.

Székelyudvarhely, 1904. október 17.

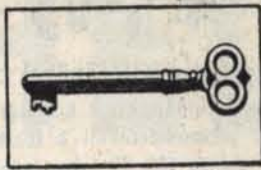
Alispán helyett
Ádám Albert,
tb. főjegyző.

SCHICHT-SZAPPAN

„Szarvas“

vagy

„Kulcs“

— jeggyel. —

A legjobb, legkiadabb, s így a legolcsóbb szappan, minden ártalmas keveréktől ment.

➔ **MINDENÜTT KAPHATÓ.** ➔

A vételnél tessék vigyázni, hogy minden darabon a Schicht-név s a fent látható két védjegy rajta legyen.

Faeladási hirdetmény.

Udvarhelyvármegyében Tibód község közbirtokosságának tulajdonát képező erdőből 984 drb. tölgyfának 1019 m³ műfára és 1043 m³ tűzifára becsült fakészlete a szerződés megkötésétől számított 2 évi kihasználási időtartam mellett 1904. évi október hó 29-én d. e. 10 órakor Tibód község házában nyilvános szó és zárt írásbeli árverésen el fog adatni.

Kikiáltási ár 9716 korona, minek 10° -a a bánatpénz.

Utóajánlatok nem fogadtatnak el.

Az erdő a székelyudvarhelyi vasuti állomástól 5 kilométernyire fekszik.

Az árverési feltételek a székelyudvarhelyi m. kir. járási erdőgondnokságnál és

Tibód község bírójánál megtekinthetők.

Kelt Tibódon, 1904. július 31.

Szabó Gábor,
közbirtokossági elnök.

Demeter,
főszolgabíró.

Liniment. Capsici comp.,
Richter-féle Horgony-Pain-Expeller.

Ezen elismert kitűnő és fájdalomcsillapító bedörzsöléstől használt hátsó bevasárlásánál, — a mely minden gyógyszerárban kapható, — mindig figyelemmel legyünk a „Horgony“ védjegyre.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

Sz. 6249—1904.

ali-p.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye székelyudvarhelyi, székelykereszturi és homoród-okládi főszolgabíró-ságánál üresedésben levő egy-egy közigazgatási gyakornoki állásra pályázatot hirdetek.

Ezen állással egybekötött javadalmazás:

I. 1600 korona évi törzsfizetés

II. 1300 „ „ „

III. 1000 „ „ „

A pályázati kérvény, melyhez az 1883-ik évi I. t.-cz. 3. §-ában megkivánt elméleti képzettséget igazoló okmány csatolandó, Udvarhelyvármegye főispánjához címzendő s folyó év november 30-áig bezárólag a vármegye alispánjához nyújtandó be.

A pályázati kérvény benyújtásának módjára nézve az 1902-ik évi 125.000 számú belügyminiszteri rendelettel kibocsátott vármegyei ügyviteli szabályzat 4. §-ának rendelkezése irányadó. Székelyudvarhely, 1904. október hó 8-án.

Dr. Damokos, alispán.

Magyar Regényírók

A legértékesebb magyar regények egyöntetű képes kiadása hatvan kötetben.

Szerkeszti

Mikszáth Kálmán

a ki a nagy vállalat eszméjét kidolgozta és a kötetek elé megírja az írók életrajzát.

A nagy magyar elbeszélő méltatja a magyar elbeszélő irodalom jeleseit. A bevezetések sorozata együtt a magyar regényirodalom kész története.

A gyűjtemény 34 író 54 munkáját — a magyar irodalom ötvennégy kiváló alkotását — öleli fel.

Az írók névsora:

Baksay Sándor	Dóczy Lajos	Iványi Ödön	Nagy Ignác	Tolnai Lajos
Beniczkyne B. Lenke	B. Eötvös József	Jókai Mór	Pálffy Albert	Vadnai Karoly
Beöthy László	Fáy András	B. Jósika Miklós	B. Podmaniczky F.	Vas Gereben
Beöthy Zsolt	Gaal József	Justh Zsigmond	Pulszky Ferencz	Verseyhy Ferencz
Bródy Sándor	Gárdonyi Géza	B. Kemény Zsigmond	Rákosi Jenő	Werner Gyula
Csiky Gergely	Gyulai Pál	Kuthy Lajos	Rákosi Viktor	Wohl Stefanie
Degré Alajos	Herczeg Ferencz	Mikszáth Kálmán	Toldy István	

Minden kötet egy-egy kiváló magyar festőművész illusztrációival.

Mindössze ezer illusztráció külön diszes műmellékletek formájában

Tiszta, szép metszésű, könnyen olvasható betűk. Finom papiros. Diszkrét izlésű bekötési tábla.

Megrendelő jegy.

A _____ czégtől
ezennel megrendelem
„**MAGYAR REGÉNYÍRÓK**“
című gyűjtemény s vállalat hatvan kötetét, vászonkötésben 300 koronáért.
a) négy koronás havi részletfizetés mellett,
b) félévénként fizetendő 25 korona utánvét mellett.
A nem kívánt módokat törölendő
Tudomásul veszem, hogy a fenti műből 1904. szeptember hótól kezdve félévénként egy-egy 5 kötetből álló sorozat jelenik meg. A részletek az első szállítástól kezdve minden hó 1-én a fenti czégnél _____ fizetendők be mindaddig, míg a mű teljes vételára kiegyenlítő nincs. A részletek be nem tartása esetén a részletfizetési kedvezmény megszűnik és a teljes vételár esedékessé válik. Az első részlet utánveendő.
Szóbeli megállapodások érvénytelenek.
Lakhely és kelet: _____
Név és állás: _____

A Magyar Regényírók

minden művelt magyar uri család örökbecsű könyvtára. A hatvan kötet félévénként öt kötetes sorozatokban jelenik meg. Az első 5 kötet most hagyta el a sajtót.

A 60 kötet ára előkelő kötésben 300 korona Törleszthető havi 4 koronás részletekben is. Megrendelhető a mellékelt rendelési-jegy felhasználásával bármely könyvkereskedés útján. Részletes prospektust kívánatra készséggel küld a kiadó intézet

Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

➔ Kiváló minőségű és legmagasabb szilárdságu portland cementet ajánl olcsó áron a ➔

BRASSÓI PORTLAND CEMENTGYÁR

➔ Brassóban Székelyudvarhelytől kapható Rösler és Gábor uraknál. ➔

Világhírű

a „REKORD“ festészeti műintézet, a kiválóan sikerült életnagyságu arcsképeiről, melyeket elismert művészek által készített. Számos (kir. közjegyző által hitelesített) elismerőlevél a világ minden tájáról.

Elsőrangú képek árai:

Olaj-, aquarell- és pastellfestésben fénykép után 48—63 cm. nagyságban ára 20 korona. Legfinomabb kivitelű Blom-, Platin- és kréta-rajz ára 5 korona.

Részletes árjegyzék bérmentve.

Egy életnagyságu nagy képet készítünk mindenkinek **teljesen ingyen**, ha részünkre 3 rendelést szerez, és azokat egyenként vagy egyszerre beküldi.

„Rekord“

festészeti műintézet

Budapest, VII., Rottenbiller-u. 46.

Agrár Takarékpénztár Részvénytársaság Marosvásárhelyt.

Alaptőke 1.000.000 korona.

Van szerencsénk **Parajdon kirendeltséget létesítettünk**, a melyet folyó évi november 3-án megnyitunk.

A kirendeltség ügyeit a következő urakból álló bizottság intézi: Elnök: Benedek Kálmán m. kir. sóbányanagy, Parajd. Bíró Domokos, Korond. Keresztes János, Felső-Sófalva. Szász Dénes, Alsó-Sófalva.

Üzleti nap: egyelőre minden csütörtökön. A kirendeltség: a) elfogad takarékpénztári betéteket és azokat rendszerint felmondás nélkül fizeti vissza; b) leszámítol 6 hóig terjedő váltókat, kötelezvényeket; c) jelzálogkölcsönöket nyújt, és foglalkozik általában a takarékpénztári üzletkörbe vágó minden ügylettel.

Teljes tisztelettel

Agrár Takarékpénztár Részvénytársaság Marosvásárhelyt.

Pénz

Előzetes költség nélkül!

4%-os

törlesztéses kölcsönöket

nyújtunk budapesti és külföldi első-rangú pénzügyintézetektől a földbirtok és ingatlan 3/4 értékéig I. és II. helyre 15—60 évig terjedőleg.

Személyhitelt! papoknak, katonatiszteknek, állami és magánhivatalnokoknak, kereskedőknek és iparosoknak kezes és jótálló nélkül 1—15 évig terjedő időre **gyorsan és diszkrétén.**

Bank és magánadósságok konvertálása. Készítünk tervezeteket különféle újonnan alapítandó vállalatokról, valamint finanszírozzuk is ezeket. Elvállalunk technikai és geológiai véleményezéseket hites szakértők által; foglalkozunk fennálló vállalatok részvénytársaságá váló átalakításával.

Meller Lajos és Társa

BUDAPEST, VI., Teréz-körút 32.

(Törvényszékiileg bejegyzett cég)

Egy amerikai gyorsfőző vagy háztartási mérleg ingyen.

Mesésen olcsó árak mellett küldöm szét tulhalmozott raktáramból világhírű s kiválóságúkat általánosan kedvelt

mexikói ezüst-áruimat

- és pedig:
- 6 drb mexikói ezüst asztali kés,
 - 6 „ „ „ evővillát,
 - 6 „ „ „ evőkanalat,
 - 12 „ „ „ kávéskanalat,
 - 6 „ „ „ kiváló desszertkést,
 - 6 „ „ „ kiváló desszertvillát,
 - 1 „ „ „ mexikói ezüst levesmerítő kanál,
 - 1 „ „ „ mexikói ezüst tejmerítő,
 - 2 „ „ „ eleg. szalon asztali gyertyatartót

46 drb összesen csak 6 frt 50 krajczár.

Minden megrendelő ezenkívül jutalomképpen egy amerikai gyorsfőző vagy szavatosság mellett gyorsan működő 12 1/2 hordképességű háztartási mérleget kap teljesen díjtalanul. A mexikói ezüst egy teljesen fehér fém (belül is), melynek tartósságát 25 évi jótállást vállalok. Szétküldés a pénz előleges beküldése esetén vagy utánvétellel történik az európai raktárból

SCHAEFFER D. SÁNDOR
Budapest, VIII., Bezerédy-utca 3. sz.

Csak 5 korona

4 1/4 kiló (körülbelül 50 darab) kevésbé megsérült onyhe, finom

PIPERE-SZAPPAN

róza, liliumtej, orgona, ibolya, rezeda, jácmin és gyöngyvirágból szépen összeválogatva. A pénz előzetes megküldése, vagy utánvétellel küldi:

SCHAEFFER D. SÁNDOR
Budapest, VIII. ker., Bezerédy-utca 3. szám.

Védjegy: „Horgony“.

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régióknak bizonyult háziszert, mely már több mint 35 év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult küszvény, csúznál és meghűléseknél bedörzsölés-képpen használva.

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, a mely a „Horgony“ védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben 80 fillér, 1 kor. 40 f. és 2 korona és úgyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: Török József gyógyszerésznél, Budapesten.

Richter gyógyszerárta az „Arany oroslánhoz“, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Mindennapi szétküldés.

Az 1895. évi cairoi s az 1896. évi londoni egészségügyi kiállításokon díszoklevéllel és aranyéremmel kitüntetve. Orvosi tekintélyek által kipróbált s nagyobb kórodákban kitűnő sikerrel használt külszer:

Reuma-szesz és Erő-Fluid

biztos s kiváló gyors hatása a test bármilyen csúzos bántalmait, u. m.: küszvény, csúz, reuma, ischiás, asthma stb. ellen.

Hatása némely esetben meglepő, amennyiben gyakrabban idültabb eseteknél is már egyszeri bedörzsölésnél a fájdalmat teljesen megszüntette.

Fog- és fejfájást 5 perc alatt megszüntet.

Egy üveg ára használati utasítással 1 kor., erősebb üveg 2 kor. 40 fill.

Főraktárak Budapesten: Török József ur gyógyszerárta, Király-u. 12. és dr. Egger A. gyógyszerárta, Váci-körút 17. sz. Ugyisint a főváros összes s a vidék csaknem összes gyógyszerártaiban, valamint a készítő

Widder Gyula gyógyszerésznél

S.-A.-Ujhely 41. szám. Vidéki megrendelések pontosan teljesítetnek.

Kaphatók: Székelyudvarhelyen: Solymossy János, Székelykeresztúron Lengyel Samu gyógyszerészeknél.

Dupla villany delejes

Kereszt Csillag

vagy DM R. G. 88503.

gyógyit, felüdít jótállás mellett: küszvény, reuma, asthma (nehéz légzés) álmatlanság, fülzúgás, nehéz hallás, epilepsia (eskór), idegesség, étvágytalanság, sápkór fogfájás, migren, ehetetlenség, influenza, valamint minden ideg-betegségnél. Azon beteg, aki 88503. sz. készülékem által legfeljebb 45 nap alatt meg nem gyógyul, azonnal visszakapja a pénzét. Ahol már semmi sem használt, ott kérem az én készülékemet megkísérteni, meg vagyok győződve, készülékem biztos hatásáról.

A nagy készülék ára 6 korona, idült betegségeknek alkalmazandó.

A kis készülék ára 4 korona, könnyebb betegségeknek alkalmazandó.

A központi elárusítóhely szétküld utánvétellel vagy előleges fizetéssel bel- és külföld részére

Scheffer D. Sándor

Budapest, VIII., Bezerédy-utca 3.

Kiváló szerencse Töröknel!

Felülmulhatatlanul kedvez főarudánkknak a szerencse. Rövid idő alatt 17 millió korona nyereseménnyel többet fizettünk ki nagyra-beosztott vevőinknek, köztük

a legnagyobb nyereseményeket.

Ajánljuk ennél fogva, hogy a világ legesélydúsabb sorsjátékában vegyen részt. A most következő mágy. kir. szabadalmazott 15. osztályosorsjátékban újból

110.000 sorsjegyre 55.000 pénznyeremény jut és összesen egy hatalmas összeget,

14 millió 459.000 koronát

sorsolnak ki rövid 5 hónap alatt.

A legnagyobb nyeresemény a legszerencsésebb esetben

1.000.000 korona.

Továbbá 1 jutalom 600.000, 1 nyeresemény 400.000, 1 a 200.000, 2 a 100.000, 1 a 90.000, 2 a 80.000, 1 a 70.000, 2 a 60.000, 1 a 50.000, 1 a 40.000, 5 a 30.000, 3 a 25.000, 8 a 20.000, 8 a 15.000, 36 a 10.000 korona és még sok egyéb; összesen 55.000 nyeresemény és jutalom 14.459.000 korona összegben.

Az I. osztályú sorsjegyek tervszerű árai:

1/8 eredeti sorsjegy frt — .75 kor. 1.50; 1/4 frt 1.50 K. 3.—; 1/2 frt 3.— K. 6.—; 1 frt 6.— K. 12.—.

A sorsjegyeket utánvétellel vagy az összeg előzetes beküldése ellenében küldjük. Hivatalos tervezet díjtalanul. Megrendeléseket eredeti sorsjegyekre kérünk

f. évi november hó 2-ig

bizalommal hozzánk küldeni

Török A. és Társa

BANKHÁZA BUDAPEST.

Hazánk legnagyobb osztályosorsjáték üzlete.

Főarudánk osztályosorsjáték üzletei:

Központ: Teréz-körút 46/a. I. fiók: Váci-körút 4/a. II. fiók: Múzeum-körút 11/a. III. fiók: Erzsébet-körút 46/a.

Rendelőlevél levágandó. Török A. és Tsa bankháza Budapest

Kérek részemre I. oszt. m. kir. szab. osztályosorsjáték eredeti sorsjegyet a hivatalos tervezettel együtt küldeni, utánvételezni kérem. Az összeget korona összegben postautalvánnyal küldöm mellékelem bankjegyekben (bélyegekbén) A nem tetsző törlendő.

Pontos cím